

วิถีนาวาแห่งประเวศบุรีรัมย์

พีพีร-พลิน

ไยธิน อยู่องดี

ทุกพื้นที่ทุกท้องถิ่นมักจะมีเรื่องราวความเป็นมาของตัวเองอันควรค่าแก่การศึกษาแม้ว่าเราจะอยู่ในยุคที่ระยะทางไม่ได้เป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสาร วัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางชุมชนเหมือนสมัยก่อน แต่เราก็ควรรับรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์เพื่อตอบคำถามลูกหลานให้ได้ว่าสมัยก่อนที่นี่เคยเป็นอะไร

วันนี้เราเดินทางมาที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเขตลดากระบังเพื่อรับรู้เรื่องราวต่างๆ ในเขตลดากระบังที่ดูเหมือนจะไม่มีอะไรเลยนอกจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลดากระบัง ที่ทุกคนต่างรู้จักกันดี พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตั้งอยู่ที่วัดสุทธาโภชนี ซอยฉลองกรุง 2 ถนนฉลองกรุง ภูมิไม่ลึกแก่แก่ของวัดถูกดัดแปลงเป็นพิพิธภัณฑ์เก็บของเก่า และป้ายนิทรรศการให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้

ตัวพิพิธภัณฑ์แบ่งเป็น 2 ชั้น ชั้นล่างแสดงเครื่องมือทำกินของชาวบ้านสมัยก่อน เครื่องสีข้าว ไซตักปลาทรงต่างๆ ที่ทำมาได้ยาก และเรื่องราวความเป็นมาของเขตลดากระบังอย่างคร่าวๆ ซึ่งเรื่องราวของเขตนี้น่าจะพูดได้ว่าเริ่มต้นมาจากการขุดคลองประเวศบุรีรัมย์ทั้งสิ้น

เดิมทีพื้นที่บริเวณเขตลดากระบัง อยู่ในพื้นที่การปกครองของเมืองมีนบุรี มีชื่อเดิมว่า “อ.แสนแสบ” ต่อมาในปี 2468-2469 พลเอกสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ขณะดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงเห็นว่าชื่อของ อ.แสนแสบ ไม่ตรงกับความเป็นจริง เพราะคลองแสนแสบนั้นไหลผ่านที่ อ.มีนบุรี ไม่ได้ผ่านในพื้นที่นี้เลย จึงทรงให้เปลี่ยนชื่อ อ.แสนแสบ เป็น อ.ลดากระบัง

ต่อมา อ.มีนบุรี ถูกยุบรวมกับ จ.พระนคร หรือกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน อ.ลดากระบัง จึงขึ้นกับ จ.พระนคร เปลี่ยนเป็นเขตลดากระบังจนถึงปัจจุบัน

ครั้งหนึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) ในขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งเป็น สมุหพระกลาโหม ชาวบ้านจึงเรียกท่านว่า “เจ้าคุณทหาร” มาควบคุมการขุดคลองประเวศบุรีรัมย์ ผ่านท้องที่เขตลดากระบังไปยัง จ.ฉะเชิงเทรา โดยทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติ “ประกาศขุดคลอง” ปี 2420 รวมทั้งพระราชทานเงินจำนวน 8 หมื่นบาท และทรงให้ราษฎรช่วยขุดคลอง โดยจะได้รับผลประโยชน์จากการจับจองที่ดินสองฝั่งคลองเป็นค่าตอบแทน

ก่อนนี้เป็นพื้นที่ป่าโปร่ง มีผู้คนอาศัยอยู่เบาบางมาก หลังจากได้รับพระราชทานเงินจึงเริ่มขุดตั้งแต่ปี 2421-2423 มีจุดเริ่มต้นจากปลายคลองพระโขนง ทอดยาวไปถึงปากแม่น้ำบางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา รวมความยาวทั้งสิ้น 46 กม. จากนั้นมีการขุดคลองย่อยเพิ่มเติมอีก

60 กว่าคลองในเขตลดากระบัง ทำให้ผู้คนในยุคก่อนนิยมสัญจรกันทางน้ำ และใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรม เราจึงเห็นภาพบ้านทรงไทยริมน้ำ เสียงหัวเราะของเด็กๆ ที่กระโดดน้ำจากศาลาก่อนอย่างสนุกสนาน มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตริมน้ำที่ค่อนข้างโดดเด่นมากที่สุดแห่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

หนึ่งของกรุงเทพมหานคร

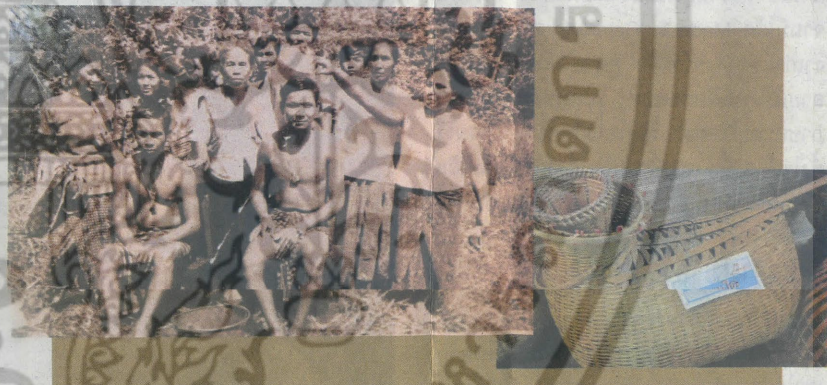
จึงมีประชาชนอพยพเข้ามาช่วยขุดคลอง และขอพระราชทานที่ดินมากขึ้นเรื่อยๆ ต่อมา เมื่อดินคลองประเวศบุรีรมย์ไม่เพียงพอ กับความต้องการของราษฎร จึงได้ช่วยกันออกเงิน จ้างเงินขุดคลองแยกอีก 4 คลอง คือ คลองหนึ่ง คลองสอง คลองสาม และคลองสี่ ในครั้งนั้น เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ได้จับจองที่ดินริม คลองไว้ประมาณ 1,500 ไร่ โดยมีความตั้งใจ จะให้ที่ดินผืนนี้เป็นสถานศึกษา ซึ่งก็คือที่ดิน ของโรงเรียนพรตพิทยพยัต และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่มีชื่อเสียงนั่นเอง

แต่ถ้านัยหนึ่งหากเปิดหน้าประวัติศาสตร์ การสงครามในยุคสมัยนั้น ก็มีความเป็นไปได้ ว่า คลองประเวศบุรีรมย์ อาจจะเป็นคลอง ยุทธศาสตร์ ซึ่งก่อนหน้านั้นไทยยังมีศึก

สงครามกับญวนด้านฝั่งลาวและเขมร โดยการ นำทัพของเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ซึ่งเรารบกับญวนนานถึง 15 ปี

คลองประเวศบุรีรมย์ ที่บรรจบกับแม่น้ำ บางปะกงได้จึงกลายเป็นทางลัดเสี่ยงกำลัง บำรุงจากเมืองหลวงไปสู่สนามรบได้รวดเร็ว และสะดวกที่สุด อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นคลอง สลัดจรของประชาชนได้อีกด้วย

ย้อนกลับมาที่ วัดสุทธาโกชน ที่ตั้งของตัว พิพิธภัณฑ ที่วัดนี้เป็นวัดของชาวมอญที่อพยพ ถิ่นฐานมาจากพระประแดงตั้งแต่รัชสมัย พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ที่หนี เข้าไทยมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารถึงกว่า 4 หมื่นคน วัฒนธรรมการสวดมนต์ของพระ ประเพณีการทำบุญจึงเป็นของชาวมอญโดย ส่วนมาก ตักบาตรพระร้อย ตักบาตรน้ำผึ้ง แห่ หงส์ตะขาบ การเล่นสะบ้า เป็นต้น ซึ่งเราจะ

ได้เห็นผ่านรูปจำลองประเพณี และภาพถ่าย เก่าๆ ของชาวบ้านที่บริจาคให้กับวัดที่ตัวพิพิธ ภัณฑที่ชั้นบน

จุดหนึ่งของวัฒนธรรมมอญที่น่าสนใจคือ ของตะขาบที่แขวนอยู่รายรอบตัวพิพิธภัณฑ คล้ายกับตุ๊กตาทองภาคเหนือ แต่ไม่มีลวดลาย ประดับ มีเพียงเส้นแบ่งเป็นข้อๆ ส่วนบนสุด ของธงทำหน้าที่ของตะขาบ เป็นความเชื่อ ทางลัทธิธรรมของชาวมอญว่า เมื่อครั้งสมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรำลึกถึงพระมารดา บนชั้นดาวดึงส์ หลังจากโปรดพระมารดาแล้ว จึงเสด็จลงมายังโลกมนุษย์

ครั้งนั้นนอกจากประชาชนจะนำอาหารไป ใส่บาตรแล้ว ยังได้ทำการต้อนรับเฉลิมฉลอง ด้วยการปักธงรูปต่างๆ เป็นทิวแถว กล่าวโดย เฉพาะชนชาติมอญที่ใกล้เคียงกับประเทศอินเดีย มากที่สุดนั้นได้ทำธงเป็นรูปตะขาบหรือเรียกว่า ธงตะขาบ สาเหตุที่ทำเป็นธงตะขาบ เนื่องจาก ทางโลก ตะขาบเป็นสัตว์ที่มีลำตัวยาวมาก มี

เท้ามาก มีเขี้ยวเล็บที่มีพิษ สามารถต่อสู้กับศัตรู ที่มาระราน และรักษาตัวเองได้ เปรียบเสมือน คนมอญที่มีเคยหวาดหวั่นต่อข้าศึกศัตรู สามารถปกป้องคุ้มครองประเทศของตนเองได้ มีการเปรียบเทียบส่วนต่างของตะขาบใน ทางธรรม เช่น หนวด 2 เส้น ได้แก่ ธรรมที่มี อุปการะมาก 2 อย่าง คือ สติ คือ ความระลึก ได้ สัมปชัญญะ คือ ความรู้ตัว ลำตัวมี 22 ปล้อง ได้แก่ สติปัญญา 4 สัมมปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 เป็นต้น ดังนั้น หากเราเห็นธงตะขาบในงานบุญที่ไหน จะรู้ได้ ทันทีว่าเป็นประเพณีของชาวมอญอย่าง แน่นนอน

และธงตะขาบนี้เราก็จะได้เห็นอยู่ถนัดทั่ว ริมฝั่งคลองประเวศบุรีรมย์ คลองที่เต็มไปด้วย วัฒนธรรมวิถีชีวิตบนเส้นทางสัญจรดั้งเดิมของ คนไทย ก่อนที่ทุก 5 นาทีจะมีเครื่องบินบินผ่าน เหนือหลังคาบ้านไปยังสนามบินสุวรรณภูมิ ซึ่ง กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตพวกเขาไปแล้ว □

